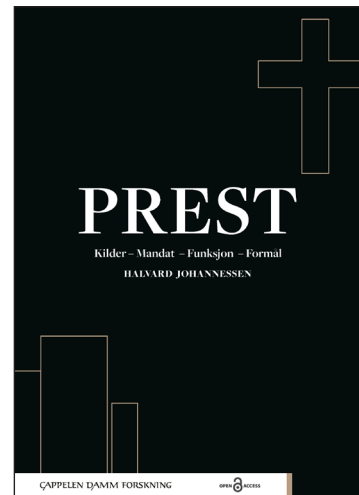

Prest: kilder, mandat, funksjon, formål

Halvard Johannessen
Cappelen Damm Akademisk
1. utgave, 2026, 380 sider
ISBN 9788202879112

OMTALT AV **KIRSTEN DONSKOV FELTER**
*teologisk vidensmedarbejder ph.d.,
Folkekirkens Uddannelses- og Videnscenter, Aarhus*

Hvad er en præst? Det er dette tilsyneladende simple spørgsmål, førsteamanuensis i teologi ved TF Halvard Johannessen søger at besvare i sin bog *Prest: Kilder, mandat, funksjon, formål*. Udgivelsen er noget så sjældent som en nutidig norsk pastoralteologi, og bogens omfang (380 sider) antyder, at svaret er mere komplekst end som så. Formålet er da heller ikke at give et endeligt svar, men, som det siges i forordet, at starte en faglig samtale og en teoretisk afklaring af, hvad præstetjenesten betyder i dagens kirke og samfund.

Bogen retter sig mod teologistuder, præster, kirkeledelse, religionsvidenskabere og andre, der har interesse i at fordybe sig i præsterollen historisk og teoretisk, og giver en basal indføring i de mangfoldige forestillinger, der knytter sig til præsterollen, med særligt henblik på at give et signalement af præsterollen, som den har udkrystalliseret sig i en norsk, evangelisk-luthersk folkekirkelig kontekst. Samtidig er sigtet at råde bod på den manglende teologiske refleksion, som ifølge Johannessen knytter sig til de betydelige kulturelle, politiske og organisatoriske ændringer, som præsterollen i den norske kirke har undergået i de senere år. Her er bogens erklærede ambition at bidrage til en nutidig retningsgivende teori om

præsterollen ved at tilbyde en integreret og sammenhængende pastoralteologisk forståelse. Anliggendet er således ikke kun at give en deskriptiv fremstilling af et klassisk luthersk syn på præsten, men også at plædere for en revitalisering af dette syn som sikring af, at det frigørende evangeliske budskab fortsat kan formidles i kirken.

Den forståelse af pastoralteologi, der lægges til grund, sigter for det første mod at udgøre en teologisk professionsteori. Pastoralteologi (lejlighedsvist praktisk teologi) ses som den faglige basis, som sikrer præsteprofessionens kvalitet og bygger bro mellem akademisk teologi og den praksis, teologien retter sig mod. For det andet forstås pastoralteologi som kulturhermeneutik. Dette betyder, at præstetjenesten skal ses som historisk forankret, og at kundskab opfattes som indvævet i kulturelle sammenhænge og sociale praksisser, konkret i en protestantisk, evangelisk-luthersk og norsk senmoderne kontekst. For det tredje forstås pastoralteologi som et kritisk og normativt korrektiv, som transcenderer den kultur, som fortolkeren står i, i en forpligtelse på overensstemmelse med Kristus som yderste sandhedskriterium, trods de autoritative skrifers historiske, og dermed relative, karakter.

Bogen er inddelt i fire hoveddele med i alt 34 korte og pædagogisk tilrettelagte kapitler. I bogens første hoveddel redegøres for præsterollens historiske kilder, dvs tekster, kulturelle forestillinger, konflikter og praksisser, som har været medformende for opfattelsen af præsterollen i dag, og den løbende spænding mellem førkristne, katolske og reformatoriske impulser. I anden hoveddel fremstilles præstetjenestens mandat, evangeliet som løftet om Guds ubetingede accept af det ufuldkomne menneske og som det, der legitimerer præstetjenesten, med reformationens skelnen mellem lov og evangelium som hermeneutisk nøgle. I bogens tredje hoveddel, som i omfang er den største, behandles præstetjenestens funktion og samspillet med andre kirkelige tjenester. Kapitlet kommer omkring embedsteologien og gennemgår efter tur de pastorale kerneopgaver som forskellige udtryksformer for kommunikation af evangeliet. I forlængelse af dette gennemgås også præstetjenestens forudsætninger i form af kompetence og forpligtelse (kald), og de forskellige måder, hvorpå evangeliet er til stede i præstetjenesten, drøftes. I bogens fjerde og sidste del udfoldes forskellige aspekter af tro, sekularitet og kirkeforståelse samt anerkendelse som praktiseret accept. Lidt overraskende er der ikke viet plads til en egentlig samlet diskussion. Bogens fjerde hoveddel munder – en smule uforløst – ud i en næsten rudimentær beskrivelse af ekklesiologiske modeller og et ”pastoralteologisk udblik” til tidligere modeller (Josuttis, Sulze, Schian, Thurneysen, Gräb, Karle og Wagner-Rau). Her kunne man savne en lidt mere videreførende fremstilling. Som vedlæg til bogen gengives

DNKs ordinationsløfter siden reformationen som kommenteret kildesamling; en tekst, som står lidt isoleret i forhold til bogens indhold i øvrigt.

Bogens originale greb er, at den tager udgangspunkt i præsten som figur og gør denne til omdrejningspunkt for fremstillingen af den lutherske lære om retfærdiggørelsen, og ikke omvendt. Med udgangspunkt i *Confessio Augustanas* artikel 5 om det kirkelige embede beskrives præsterollens mandat (evangeliet), funktion (tjenesten) og formål (troen), som ramme om fremstillingen af et klassisk luthersk syn på præstens embede. Styrken ved dette er, at synsvinklen hele tiden holdes for øje, hvilket gør fremstillingen pædagogisk. Gennem løbende opsamlinger og repetition af det spørgsmål, der behandles, tages læseren ved hånden. Grænsefladerne er dog ikke altid helt klare, hvilket giver nogen redundans i fremstillingen. Et eksempel er spørgsmålet om kvindelige præster, som behandles i flere adskilte kapitler i de respektive hoveddele, og den tilbagevendende diskussion med tjenesteteologien, som udgør en hovedmodstander i diskussionen om præstetjenestens *proprium* og forholdet til andre funktioner i kirken.

Forfatteren jonglerer i fremstillingen med en bred vifte af kilder og referencer, både teologiske og socialvidenskabelige. Her henvises til så forskellige kilder som Schleiermacher, Ward, Browning, Gadamer, Barth, Bourdieu, Ebeling, de Certeau, Lindbeck, Rosa og Honneth foruden en lang række nordiske teologer. Som socialvidenskabeligt perspektiv er særligt brugen af Honneths anerkendelsesteori interessant; ifølge Johannessen kan denne ses som en form for »praktiseret retfærdiggørelsesteori« på det sekulariserede, senmoderne samfunds præmisser og dermed som et legitimt udtryk for en evangelisk antropologi, som gør præstetjenesten relevant uden for det snævre kirkelige felt.

Bogens styrke er den meget konsekvente gennemspilning af de forudsætninger, anliggender og implikationer, der kan udledes af en traditionel luthersk embedsteologi, og sammentænkningen med nyere teologer og udvalgte socialvidenskabelige teorier. Der gives et solidt og belæst overblik over de mange kilder, der historisk har informeret præsterollen og er blevet stående som med- og modbilleder. Teologistuderende og i et vist omfang læsere uden særlige teologiske forkundskaber, som ønsker en pædagogisk fremstilling af klassisk luthersk embedsteologi og ekklesiologi, vil uden tvivl føle sig oplyst. Det samme gælder læsere, som er interesserede i samtalen med sociologiske og andre beslægtede perspektiver. For en læserkreds uden stærke teologiske og sociologiske forkundskaber kan bogen dog sine steder virke en smule indforstået og ville formentlig have vundet med en lidt mere fyldig introduktion til det valgte teorigrundlag.

Det er på alle måder fortjenstfuldt, at Johannessen tager udfordringen op med at beskrive præsterollen i videreførelse af reformatorisk tradition. På trods af, at bogens horisont beskrives som primært norsk, er der tale om en udgivelse, der er

særdeles relevant også ud over landets grænser. Set fra et dansk udgangspunkt er der tale om væsentlige overvejelser over nogle af de spørgsmål, der knytter sig til præsterolle og kirkelig ledelse i en situation, hvor samfundets traditionelle institutioner er i opbrud. Hvori består præstens kerneydelse i en sekulariseret og individualiseret folkekirkekontekst? Hvilke kompetencekrav bør der stilles til præster og hvordan kan de udmøntes i præsteuddannelsen? Og hvad konstituerer præstens legitimitet og mulige autoritet i det, der er kaldt autenticitetens tidsalder?

Bogens anliggende er som sagt at revitalisere eller reaktualisere et syn på præsterollen som kirkelig ledelsesfunktion med kommunikationen af evangeliet i centrum, og det udfoldes med både engagement og stor indsigt. Efter endt læsning sidder man dog tilbage med spørgsmålet, om projektet lykkes lidt for godt. Hvad man kan savne, er en diskussion af nogle af de præmisser, som argumentationen hviler på, og som i mindre grad kommer til behandling. På detailniveau gælder det bl.a. bogens professionssyn, som hviler på en – teoretisk og empirisk omstridt – kobling mellem akademisk kundskab, legitimitet og autoritet, og som kunne kalde på en diskussion med feministiske og poststrukturalistiske perspektiver. På et mere generelt niveau gælder det den teologiske epistemologi, der lægges til grund for bogens programmatisk ærinde, og som kun i begrænset omfang afspejler aktuelle diskussioner om teologi som fundamentalt situeret praksis. Hvad betyder det, at ikke kun præsterollen er situeret, men at det samme gælder tænkningen om kald, tjeneste, kundskab og autoritet? Og hvordan kan bogens kulturhermeneutiske tilgang og sensitiviteten over for socialvidenskabelige indsigter i det hele taget lade sig udfordre af praksisteoretiske perspektiver, dvs. perspektiver, som ikke kun ser praksis som genstand for teologiske overvejelser, men også som en primær kilde til teologisk erkendelse? Her synes bogens insisteren på sit perspektiv at skygge for et lidt mere nysgerrigt blik på mulige revner og sprækker i det nok så sømløse helhedsbillede, bogen tegner op. Hvilke præmisser lægges til grund? Hvor er udfordringerne i de svar, der gives? Hvilke spørgsmål kunne kalde på alternative tolkninger?

Formålet med at stille sådanne spørgsmål kan ikke være at give noget endeligt svar på hvad en præst *egentlig* er, som det formuleres i bagsideteksten. Dette har som nævnt heller ikke været sigtet med bogen, men derimod, som det siges, at starte en faglig samtale om og teoretisk afklaring af præstetjenestens aktuelle betydning. Det er ikke nogen lille ambition, men den opfyldes til fulde med den udgivelse, der her foreligger. Johannessen fortjener stor tak og anerkendelse for bidraget til at sætte en helt grundlæggende og nødvendig samtale i gang. Bolden er givet op til med- og modspil!